Број 138 У Новом Саду, у четвртак 26 јуна 1908. Година XLIII

Застава“ излази сваки дан два пута, а недељом и понедељником једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље на један месец 2 кр. 70 пот. на четврт године 8 круна. Кад се јутарњи и вечерњи лист засебно шаље: месечно 3 кр. 26 п. на четврт године 9 круна 75 пот.
За Аустрију и све остале земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: за целу годину 2 круне, на целу годину 4 кр а за стране земље годишње 6 круна 50 пот.
Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Телефон бр 131.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

(Вечерњи лист.)

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 пот. сваке [врсте оваких ситних слова.

Уредништво „За таве“ је у кући г. Ј. Т. Чавића Администрација „Заставе“ налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 22

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе“.

Рукописе не враћамо.

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Чек-конто 12008.

Шта ће сад бити у Србији?

Београд, 25. јуна.

Преговори између радикала и самосталаца у Србији прекинути су. Питање је: шта ће сад бити у Србији?

Неки се надају да још може доћи до нових преговора па и споразума. Но многи се не надају томе. Самосталци су се били већ скоро погодили са радикалима, па су се тргли и изнели нове захтеве. Ту су без сумње умешали прсте либерали и напредњаци. Кад су та два лисца видела, да ће њихови савезници самосталци да се погоде са радикалима, почеше да грде и исмевају самосталце и самосталци су се тргли. .

Самосталци данас певају стару песму. Траже, да се влада мора саставити из оних радикала, који се њима свиде. И да скупштина сме само оно решавати, што се њима свиди. Иначе ће опструисати и пречити сваки рад, па ма шта било.

Код старијих радикала не мисле сви једнако Има два главна мишљења.

Једни говоре овако: „Ми смо већина а већина има не само права, него и дужности. Оно што хоће самосталци, то је неуставно, то је убијство по народну слободу и убијство по ред у држави. Самосталци траже, да као мањина диктирају и да се оно мора догодити што они хоће То је неуставно. Јер је цела уставност основана на већини. И зато су радикали дужни, да као већина не допусте владу мањине.

Нова влада је већ била склопљена, и то од радикала на челу с Пером Велимировићем. И Пера Велимировић, и сви други који су требали да уђу у ту владу, врло су угледни и спремни радикали. Али њих није истакла радикална странка. Њих су истакли и тражили самосталци. То је некако учињено дакле силом, под бичем опозиције. И самосталци су тражили били, кад се доцније састави нова влада из радикала и самосталаца да само ти исти радикали могу ући у нову владу који су у прелазној влади, а од самосталаца да могу ући у ту владу које хоће салосталци.

Да је већина попустила мањини и све друго, да је већина пристала да само оно ради што мањина хоће, где је онда право већине Где је онда уставност?! Већина би учинила издајство према уставности, кад би пристала на такве услове, на какве није пристала ни једна већина.

Преговори су се поглавито прекинули на томе, што мањина није хтела пристати, да се промене скупштински пословник Радикали и самосталци били се већ погодили. да се сврши прорачун и трговински уговор. Онда да саставе заједничку владу. После, да се под том заједничком владом измене изборни закон. Погодили су се и како да се измене. После да дођу нови избори Заједничка влада да их изведе, а под новим законом, на чија су начела пристали и самосталци. Али самосталци нису пристали на једно. Нису пристали да се пре тих нових избора промене скупштински пословник и да се промене тако, како мањина неће моћи пречити скупштински рад, него да се у том пословнику очува право мањине, критика и слободна реч, али да се очува и право већине, т. ј. да она може владати и радити. То је оно на шта самосталци нису пристали, то је главно око чега су се разбили преговори

Самосталци неће реда и праве уставности. Они хоће да буде како они хоће, па били они мањина или већина. Они неће измену пословника пре избора, но да се то остави после избора Па ако они, самосталци добију већину, да мењају пословник и да заштите право већине, а ако не добију већину, онда поново да опструишу и траже да диктирају као мањина.

С тога многи у радикалној странци мисле, да су дужни да траже „владу борбе“, која би очувала начело већине.

Но има их која нису за то. Него желе да радикална странка не прими састав владе, већ остави мањини. Нека се види, шта ће урадити мањина и како ће она изаћи из овог стања. Веле боље је и то, него јој попуштати Да радикали саставе кабинет, па да раде у свему како мањина хоће, а да носе одговорност, то је нешто најгоре. Нека покупа мањина да ради, па носи одговорност . . .

Ето, то су гледишта која можете чути у Београду. Но понегди се чују гласови, како ће наступити „државни удар“, „смак устава“ и т. д. и како је то једини излаз.

Међутим те гласове шире напредњаци и либерали по публици. Они би то желили, па зато тако и приповедају. О томе ми је један политичар рекао ово:

Реч је о томе, да се скрши опструкција. Да се удеси, да мањина не може спречити законити рад. Тога је било у Енглеској, Француској, Аустрији, Немачкој и другде. Па нигде нису због опструкције укинули устав. Глупост би било и помислити Разрушити кућу због тог што у њој има стеница. Него су у Енглеској и Француској и другде променули само скупштински пословник Истина то није ишло нигде строго по пословнику, али је ипак промењено. Зар се та промена сабијена у једном параграфу, не би могла протурити у скупштини? Кад мањина данас отворено каже, да хоће да спречава сваки рад, хоће да заустави уставни живот државе, ако не буде у свему њена воља, онда према таквој мањини има већина права да каже: Треба очувати све слободе, али баш зато захтева државни интерес и ред да се спречи могућност, да мањина ради шта хоће и угуши правилан државни живот.

То су та мишљења која круже данас политичким круговима. Шта ће од свега тога бити, видећемо.

Три савремена питања у народно-црквеној автономији.

I

Државно надзорно право

Кадгод државна влада хоће да врши какав надзор и уиме тога надзора да предузима што у нашој автономији, увек, пре свега, ваља установити, да ли се дотична функција тога надзора креће у границама и у смислу закона. Закон је најјача одбрана автономије против свију премашаја др-

ПОДЛИСТАК.

ЈЕДАН ЛИСТАК ИЗ МОЈЕ АРХИВЕ.

— Божићна посланица патријарха Георгија Бранковића г. 1903. —

(Наставак).

Г. 1903 на Божић прочитана је у храмовима Карловачке Архидијецезе патријарашка посланица онако, како је то горњи налог налагао. Прочитан је увод од 58 а свршетак од пет редака. Средина од 271 редака је «прескочена,» — остала не прочитана.

У саборној карловачкој цркви служио је св. литургију благопокојени патријарх Георгије, уз велику асистенцију.

Божићну «посланицу» прочитао је архимандрит крушедолски Анатолије Јанковић. За време читања патријарх је седио погнуте главе. Ја сам га мотрио са осећајима болног саучешћа.

А кад је патријарх после прочитане «посланице» подигао своју седу главу, дубоко је уздахнуо и поглед му се сусрете са погледом мојим. Шта је патријарх прочитао у погледу мом, није ми казао. А шта сам ја прочитао у погледу његову, није ме — питао. Али држим и данас, да смо се добро психолошки прочитали; да смо се разумели...

*

И ако је онда најпаметније било, да «Српски Сион» о свему томе ћути, његов уредник и главни виновник овога скандала, Димитрије Руварац нашао је паметним и потребним, овај скандал и даље разрађивати.

У 24. броју «С. Сиона» написао је ову белешку:

„Како је наступила пред Божић јака зима, то да не би у цркви деца и старији дуго стајали, по високом налогу Његове Светости божићњи је поздрав скраћен и прочитан је само први део о значају празника.“

Али, да не остави српски народ у незнању и неизвесности о томе, шта је то, што се морало ради наступеле пред Божић јаче зиме, у патријархову Божићњем поздраву скратити, изоставити и непрочитати; па да утеши српски народ, да ће и то сазнати, Руварац је горњој белешци додао и ову радосну вест:

„Други пак део о животном питању т. ј. о уређењу наше црквено-народне автономије, моћи ће се читати у овом листу, ког (!) ћемо у наредном броју донети.“

Кад сам прочитао ову очајно — комичну Руварчеву белешку, слатко сам се насмејао и Руварчеву наивном поуздавању у наивност целога света. А да ће патријархова посланица у целости бити штампана у «Српском Сиону,» после онога налога о њезином скраћивању, то тек нисам могао веровати. Не зато, што Руварац не би био кадар починити и тај скандал, него зато, што га је унапред објавио, те патријарху дао прилике, да наумљени скандал сазна, па и спречи Преварио сам се. Преценио сам — и прилике и људе.

*

Дана 5. (18.) јануара 1904. писао ми је др. Ника из Суботице ово писмо:

Драги г. прото.

Болестан! Шест дана у грозници у кревету прекјуче сам устао. Моја обична болест. Зато данас само се јављам

Ево Вам божићно писмо*) на божићни поздрав. Међутим добио сам од патри јарха само карту, на којој пише: честитам вам Божић и нову годину — и ништа више. Кад не би познавао онај кужни ваздух, у ком патријарх живи и оне кукавице око њега, онда би се заиста морао чудити, да се на писмо ништа не одговара а овамо савет у нечем прима, ал' овако nil admirari. Доста то, да је сад пресечен пут даљег саобраштаја, а можда се то и хтело, — јер како сам наоштрен, но зна шта би се све излегло из даљег дописивања.

Право је пак безумље, да се нечитан поздрав штампа у „Сиону“. Ваљда за то, да се Руварац као аутономни клови премеће и размеће у свом сионском циркусу. Чисто долазим у искушење, да још једанпут пишем патријарху — ал' то би било не

*) Које је др. Ника писао патријарху Георгију поводом Божићне посланице.

жавне власти, јер закон је највиша воља и у држави, има највишу и најјачу обвезну снагу и за државну владу, као врховну државну извршну власт, за извршење закона одговорну државном сабору

Ако је кретање и функција надзора преко и изван граница закона, онда је то премашај који чини повреду устава, јер чини повреду закона, који чини повреду права, јер је повреда закона. — И јер је то незаконитост и насиље државне власти, а то је протууставан чин, то влада мора за тај чин бити одговорна законодавном телу, државном сабору.

У нашим државним законима право надзора није обележено, није прецизовано, циркумекрибовано. У законима је за сада обележена и установљена једино негативна природа тога надзора, као што је она обележена и у 8 § нашега Саборскога Устројства. Дакле? Осим оних функција надзорнога права, које су у самом автономном нашем устројству установљене, има се државни надзор, до опште законите циркумекрипције његове, вршити и у нашој автономији у складу са појмом саме автономије, у складу са темељним начелима автономије и напослетку у складу са правном сфером автономије, како је она у јемчена у државним и автономним законима. А наиме, XXVII зак. чл. из 1790 1; 8. § зак. чл. из 1848; 3 и 4 §. IX зак. чл. из 1868 и 1 § закона од 14 маја 1887, те 1. и 8. §. Саборског-Устројства од 1875. године.

Свако друго, тима законима противно, и на основу самовласног и законима контрадикторног тумачења закона, вршење надзорнога права, морамо увек одбити непримањем и ремонстрацијом. На извршење незаконитости не смемо никада пристати, а још мање бити сами извршиоци туђега незакоња и насиља.

Сви ови закони, ма колико били декадентни према XX зак. чланку из 1848, зајамчују нама „право да своје црквене, школске и на ове односне закладне ствари самостално решавамо, уређујемо и по својим органима самостално рукујемо и управљамо“.

Разуме се уз државни врховни надзор, који ми не споримо, него га признајемо.*.) Али у границама и у правцу горе означеном и са законитим и уставним захтевом, да се тај надзор према нашој цркви и црквеној автономији врши у истом смислу, у истом правцу и са истим функцијама и делокругом, као и према другим црквама, вероисповестима и њиховим автономијама.

Тражимо парификацију.

Парификацију, коју штитити и одржавати спада такођер у дужност државнога надзора, јер има да штити сваку државним законом признату цркву и вероисповест, да свакој штити слободу развитка и самоопределења; разуме се, несметањем слободе других вероисповести и несукобом са државним законима.

Досад нисмо били равноправни. Као на куриозум наше подређености и запостављености, као на класичне доказе неправедности и незаконитости и неуставности према нама Србима у Митрополији Карловачкој, можемо пружити прст на октроисани у Саборском Устројству делокруг државног надзора, октроисан и узурпован у име тога надзора.

Пружамо прст на претходну пријаву и одобрење сазива сабора, одгоду и распуст сабора, одобрење саборског пословника и потврду штатута и штатутића, пријављивање пословника Саборског Одбора, одређивање места за држање сабора, на потврду избора неких автономних чиновника.

Многе су ове октројке унесене у сабором донесени текст устројства. Па и то није било доста. Придодата је и кобна клаузула о потврди избора надзорника народно-црквених добара и о могућности утока на министарство и овога право уништења (касације). А шта тек да кажемо о деформацији тога уништења, о извргавању његову у право наређивања, располагања!

Право наређивања и располагања у теорији автономије јесте апсурд, а тај апсурд, у практици изведен, јесте нулификација (поништење) автономије.

Пре свега, дакле, морамо сами бити на чисто с тим, шта државна власт може у име свога надзорнога права. Јер ако може све, нама неће остати ништа. А кад будемо сами на чисто с тим, онда ћемо умети и моћи тражити од државне владе, да и она тај надзор сведе у законом одређене границе, да законом одреди, докле допире, куда може продирати и шта може починити њезин надзор у црквеним автономијама уопште, па и у нашој.

И морамо тражити сапирање у нашем автономном законодавству почињених повреда автономије. Тражити га, сузбијањем државног надзора у његове законите границе. А то можемо једино реорганизацијом автономије, законодавним путем.

Тако ћемо једино моћи извојевати реинтеграцију своје автономије.

И ако је делокруг државног надзора у нашим автономним уредбама проширен и са нашим пристанком, на штету автономије и контрадикторно самом појму и природи, садржини и укупној функцији автономије сваке, било је то почињено злоупотребом наше блудње и погрешака. Али то не искључује корективу, репарацију.

Права цркве и црквене автономије су незастарива, те се могу увек ревиндиковати. Та ревиндикација је главни задатак, најпрешнија дужност и посао народно-црквеног сабора, његова законодавног рада.

Ревиндикација слободе цркве и свију њезиних права према држави, исто је тако велики и најпречи задатак св. Синода, као законодавства црквенога.

Док се те ревиндикације не извојују и не спроведу, остаће нам и црква и црквена автономија под конфискацијом и туторством државне превласти. А та конфискација и туторство је исто што и ропство.

Ту ревиндикацију можемо извојевати само решењем највећег питања наше автономије, решењем питања — врховног државног надзора. То је прво и најважније питање у питању односаја наше цркве и народно-црквене автономије према држави.

Законито, уставно, коректно и праведно, те и дефинитивно може се то питање решити једино на темељу XX. зак. чл. од 1848., на темељу равноправности и реципроцитета са осталим црквама и вероисповестима у држави Угарској. На такво решење имамо ми православни Срби права, јер имамо права и ми на — закон, као највишу вољу у држави, које смо и ми грађани, држављани, синови.

*.) Римска курија није признавала државни врховни надзор. У једној својој ноти од 1854 г. рекао је кардинал Антонели, у име „св. столице“ ово.

„То тобожње врховно надзорно право државе не може црква никада признати, јер је она по установи свога божанскога оснивача неодвисна од сваке државне власти, којој припада само дужност да штити цркву По томе свако вршење права, које није заштита, мора се сматрати као узурпација, против које св. столица ограђује са позивом на основно начело: oportet obedire magis Deo, quiam kominibus“.

Данас већ и римокатолици у Угарској, као што смо видели, признају државно надзорно право.

Предаја Српске Манастирске Штампарије.

После познатог натезања предата је „Српска Манастирска Штампарија“ Саборском Одбору 7. о. м. те је тога дана штампарија почела радити. Ова предаја у главном своди се на ове појединости.

Димитрије Руварац је позвао угарску владу да пошље своје изасланике да буду при предаји што је министар одбио без да је ту молбу и узео у расправу. О томе су извештене обе стране т. ј. Саборски Одбор и тужитељ Димитрије Руварац. Изасланство Саборског Одбора је одмах отишло у штампарију са нужним особљем и у име Саборског Одбора управу штампарије узело у своје руке За тим се приступило инвентарисању имовине

Као што се види ипак је рад спроведен онако како је то у почетку тражило изасланство Саборског Одбора. Инвентар је вођен у два примерка од којих један иде Саборском Одбору, а један патронату семеништа манастирских питомаца. Тим начином су дошле у посед Саборског Одбо-

---

наметање већ насртање.**) (О. и). Знате ли Ви да је ово изгред за мене, што толико пишем. Атентат против мога здравља.

*

«Божићно писмо«, које је др. Ника писао патријарху Георгију поводом Божићне му посланице, саопштио ми је др. Ника овако:

Ево вам саопштавам моје писмо патријарху о божићном поздраву.

Почетак је приватне садржине, за то га као незнатан изостављам.

После кратког увода, рекао сам.

«Когод прочита тај поздрав, одма ће бити начасто, да га је писао Руварац. То су његове речи, његове мисли, његов начин писања, његов тон, његова политика«.

(Да не би пак патријарх мислио, да из мене говори мржња, подсетио сам га на то, да сам ја највише ишао за тим, да он (Руварац) дође у Карловце и помогне нам бранити аутономију.)

«Има он добрих, ал' има и рђавих особина, те се у својој неистини врло често пребацује«.

«Па и у свом поздраву се пребацио, јер тако може говорити Руварац, ал не може говорити српски патријарх, о Божићу, у цркви, народу српском«.

Сад долази битни део мога писма, овај Вам саопштавам дословце:

«Редом ћу да идем, па ћу прво да наведем овај кратачки исторички поглед на наш долазак амо.«

Кад се већ замерило историчару Руварцу (Илариону), што је безобзирно побијао оно опште схватање у нашем народу о државноправним односајима српскога народа, — које су усвојили и сами неки мађарски историчари и политичари — колико ће се тек замерити српском патријарху, да он то још довољно неиспитано учење као умесно проглашује у цркви без актуалног повода и без потребе и тиме баш о Божићу вређа народ у његовим народним осећајима. Нека се то питање и даље расправља у науци, саборима и т. д., ал' у цркви нема му места. Па и она велика слика («Сеоба Срба«) у патријарашкој трапезарији говори за народне традиције а не за Руварчеву теорију.

После народа долази ред на државу. Годинама већ ја проповедам, да је државна власт крива свему нашем злу и по томе они нападаји на ту власт, час отворени час скривени, мени би били врло повољи кад би их читао у каквом саборском говору или државном пису*) а не у божићном поздраву српског патријарха. Каква згодна прилика за денунцијацију, а да та прилика не остане неупотребљена за то ће се већ постарати Ваши непријатељи. Па и на што те рекриминације? Све у своје време и на своме месту.

За тим долази разлагање о нашој аутономној организацији од IX. з. чл. 1868. амо. Тек ту има погрешака а на многим местима није онако ни речено, како се у истини збило.

Прво ћу да споменем врло крупну погрешку, да је нама IX чланком дата аутономија. То до сада ни један српски политичар није признао па сад да тако што призна српски патријарх!

Друга још већа погрешка је да наша црква у овој држави има аутономију. Наша црква — као бар по закону слободна црква у слободној држави — има своју потпуно самосталну, независну, дакле суверену управу, а у тој цркви верни имају своју аутономију. Аутономија је релативан појам, који се увек према неком односи, а управа је — законодавна власт и управна у ужем смислу — jus plenum.

Па онда вели се даље у поздраву, да је сабор требао цркви повратити и признати аутономију. Каква збрка појмова!

Врло би ме далеко одвело, — а немам ни времена, јер се журим да ово писмо још данас оде — да исправљам редом све погрешке и неистине, које све врве на 5 тој страни поздрава, а овамо се вели «да је све одиста истина, која се не да оборити.»

(Свршиће се.)

**) Други, велики део овог писма тиче се Текелијиног фонда, који је у то време насилно одузет из управе Саборског Одбора. У своје време предаћу јавности моју преписку са др. Ником и у овој ствари.

*) алузија на моју летошњу понуду.

ра: штампарија, машинско оделење, књиговезачко оделење, магаза поред штампарије и магаза у семеништу манастирских питомаца.

Осим тога је узета у посед писарница Димитрија Руварца и благајна. У благајни није било ни паре, па чак и никакве књиге Нема ту ни најобичнијег новчаног дневника о примању и издавању, па нема никаквих ни докумената, а овамо је било редовних примака и издатака као и у свакој отвореној радњи. Нема ништа прибележено ни о плаћању фактурског дуга, који се морао плаћати по термину. Утврђено је да је та управа инкас вала и таки новац, који поједини дугују привременој управи, који је дуг укњижен у књигама те привремене управе.

Управа Димитрија Руварца је набавила раденике с брда с дола и с њима утврдила уговор са отказом од 6 недеља. У списку раденичком су недељне плате брисане и поправљане баш код оних, који су помогли развлачењу имања штампаријског

У колико ово већ и с тога треба да важи то ће рећи они, који су на то позвани.

Међутим посебни уговори важе за оне раденике, који су чланови организације, а за нечланове важи отказ од четрнаест дана.

Према томе би се морало и поступити, те да се у штампарији с те стране направи коначно реда.

Но и ако је штампарија предата, то ипак у целини није предата Изасланство Саборског Одбора је наредило да се књиге из семеништа пренесу у магазу поред штампарије, но ту се сада раскорачио Макарије Гаврилов па веда, јер, вели, сад то стоји под његовом управом Настаје питање: када ће то све доћи под управу Саборског Одбора. До сада је та роба развлачена фијакерима и колима, па може бити да ће се развлачити и вагонима пре него што се преда Саборском Одбору.

За време предаје Димитрије Руварац је, као обично био насртљив на раденике који су радили при предаји за Саборски Одбор, али, дакако, добио је оно што је тражио, но он се на све то обично отресао.

Његов пајташ Милутин Јанковић није дочекао предају, него се склонио и рад је да подигне своју штампарију Но ни једно парче не набавља тамо где је набављао за манастирску штампарију. Каже да у тој фабрици где сада купује не знају да стареж прифарбају и продаду место новог.

Политички преглед.

Криза владе у Србији. Као што смо јавили у последњем часу, кад је већ требао бити потписан споразумни протокол између старијих радикала и самосталних, дошло је до неспоразума и потпуног разлаза Самостални су у последњем часу посве ненадно изнели нове услове и то такове на које старији радикали нису могли пристати и шта више тргли су били и оно на шта су већ дали свој пристанак. Зашто су то урадили тумачи се разно, но највише превлађује мишљење, да су се поплашили од либерала и извесне штампе. Један врло угледни политичар у Србији, који је био поборник за споразум између старијих радикала и самосталних, изнео је своје мишљење о току преговора. Да би старији радикали избили из руку опозиције нарочито самосталних оружје за опструкцију, извршили су најслободније изборе. — Када су старији радикали и на тим изборима добили већину, самостални су тражили, да оборе Пашића. Изашло им се и у томе на сусрет. Видећи мирољубивост и попуштање старијих радикала, млађи су тражили, да у министарство уђу М. Миловановић и Св. Милосављевић. Учињено је и то. Тада су тражили да се из буџета брише апанажа престолонаследнику. И на то се пристало. Тада су тражили да кад буде усвојен буџет и трговински уговор, један од њих уђе у министарство ради контроле Старији радикали сами су им понудили три портфеља. И тада је изгледао споразум готов. Но кад је дошло до потписивања споразума, самостални изасланици су тражили, да се у том писменом акту не спомиње апанажа, но она да важи као усмен споразум. Старији су тражили да сва спорна питања уђу у протокол Самосталци су раније пристали били, да се не изврше нови избори, већ да коалициона влада остане на управи земље док траје и данашњој народној скупштини мандат. Сад одједном затражише нове изборе. И затражише и измену закона у општинама и да се у овима тад изврше нови избори као и избори нових окружних посланика. Даље је споразумом било већ углављено, да се пословник скупштински тако измени да се онемогући техничка опструкција у данашњем обиму, но самосталци тргоше сад свој приставак на то и тражише, да пословник остане стари. Намера је провидна, да опструкцијом држе старије у шаху и уцењују, да ови морају пристати на њихове захтеве. — Ето тако доведоше самостални до судара и прекида тог утаначеног скоро споразума.

Енглеско-руски реформни предлози за Мађедонију. Руска и енглеска влада довршиле су све преговоре око реформних предлога за Мађедонију, те ће ови још у току ове недеље бити саопштени и осталим силама Саопштење неће учинити обадве владе. већ ће предлог поднети сама руска влада.

Самосталске лажи.

У 139. бр. «Србобрана» од ове године у рубрици «Домаће вести» изишло је од безименог писца једно саопштење из Војке, у којем се исти писац у пиској и клеветничкој намери дотиче моје особе, представљајући ме у јавности као неког заслепљеног странчара, те да као такав и у саму цркву политику и странчарство уносим; јер на темељу расписаног стечаја на парохију, допуштам радикалским свештеницима да у цркви служе, а другима не.

У хатар истине, а у име репутације своје као свештеник, изазван сам, да у јавности изјавим ово.

Истина је, да сам други дан Духова рекао г. Отлаканy пароху из М. Радинаца да му не могу дозволити да служи у овомесној парохијалној цркви. То сам рекао под утиском тог изненадног и неочекиваног догађаја, што дотични свештеник није нашао за вредно, да дође у мој стан или претходно писмено да ми се јави и жељу своју искаже, те ма да је и мој протукандидат, то би се ипак жељи његовој удовољило; — него је он сам пре мене одмах после првога звона реченога дана у цркву и олтар ушао, зачало дневног Евангеља залогом обележио, те се тако у туђој парохији понашао као да је он домаћи свештеник. Ја неимајући ни појма да се у мојој цркви стран свештеник налази пошао сам да отпочнем у своје време св. богослужење. Но ипак по кратком и пристојном објашњењу са истим господином, с погледом на светињу самога места у којем смо се налазили, сачувао сам потпуно мирноћу и присебност своју, те сам му као госту дозволио да служи, и на изричну жељу његову, обојица заједно смо служили.

С тога са највећом индигнацком одбијам од себе ону подвалу безименог извештача из Војке, да сам у овој ствари са г. Отлаканом или другим кандидатима за парохију, поступао као припадник неке странке, те некима дозвољавао да служе у цркви, а његовом штићенику да нисам дозволио. Ја сам у тој ствари поступао по својем праву као свештеник ове цркве и према томе особито, како се који кандидат знао наћи и тактично се у тој ствари понашати умео, без обзира на политичко уверење дотичнога.

У осталом сасвим је провидна тенденција дотичног извештача, што ме као тако жестог припадника радикалне странке у јавности истиче. Но и то му сигурно упалити не ће, јер он није нимало позван да суд изриче о мојем политичком уверењу, јер је моје држање и у томе погледу сасвим умерено и има свој стални правац, те као таково познато је сваком ко ме изоле познаје.

Но и ја ово од своје стране у јавност износим нека се види и просуди каква је тек душа у безименог извештача из Војке односно његових савезника. У осталом нека ме исти поштеди од нападаја својих, јер ја никог не нападам, нити се мешам у шта, него једино гледам свога посла.

У Војци 22. јулеја 1908.

Милан Попадић
свештеник.

Господину Душану Богдановићу

филозофу у Прагу.

У 137. бр „Србобрана“ упутили сте на нас тројицу отворено писмо, у коме нас позивате, да се сва радикална омладина изјави „потпуним именом и презименом“, да ли чланак „Бесомучник“ одобрава и потписује. А и да се не кријемо под анонимус српске акад. радикалне омладине, јер та вами није позната. Што се овога последњег тиче, а такођер да овде у Прагу знате само за нас тројицу да смо радикали, — то опростите за ова израз јесте лаж. Но тек најмање стало нам је до тога, да ли нас баш г Душан Богдановић признаје овде као радикалну групу или не.

Једино ћу Вам одговорити ради „јуначког сакривања“. Пожурите се г. Богдановићу да нас што пре тужите, јер од тога ми не презамо, а том приликом ћете „упознати“ до сада за вас непознате(!) радикале. Свакако не би требали да заборавите наћи каквог стенографа за извештај „Србобрану“, јер иначе би вам тиме слава јако спала. Бар ради млађих колега, старији вас добро знају.

Констатујемо, да нас је тон вашега „отвореног писма“ необично изненадио, изгледа да није ваш стил.

Ми чекамо, и тада (на суду) ћемо се с вама као Душаном Богдановићем слушфилозоф ваљда последњи пут обрачунавати.

У име вама, познатих и непознатих радикала

Радивој Миладиновић
cand. jur.

Позив на претплату.

1. јула 1908. године отварамо нову претплату на трећу четврт.

„Застава“ излази два пут дневно, а стаје као и до сад на три месеца **8 круна** за све оне који желе, да им се „Застава“ **дневно један пут** поштом шаље, а на месец дана **2 круне 70 потура**. — За оне, који желе, да им се лист шаље **два пут дневно** поштом стаје **9 круна 75 потура на три месеца.**

За Нови Сад стаје „Застава“, кад се двапут дневно шаље лист кући, **9 круна на три месеца**.

Ми ћемо и даље чинити све што можемо, да одржимо „Заставу“ на оној висини, која одговара угледу народа и радикалне странке и молимо све пријатеље истина да нас у овом послу помогну

Обраћамо нарочиту пажњу на „Заставине“ **бројеве од петка, вечерњи и јутарњи број уједно** Овако проширени народни бројеви доносе расправе о задругарству, привреди, о народном здрављу, о правним поукама и т. д. Ти се бројеви удешавају за најшире кругове а претплата за њих стаје **4 круна годишње а на три месеца 1 круна**.

Нови претплатници, који одма пошљу своју претплату за трећу четврт 1908. добијаће све до краја овог месеца бесплатно лист.

Најлакше се претплаћује **поштанском упутницом**.

По решењу управе, лист се ником **не** сме давати на вересију.

У Новом Саду, јуна 1908.

Уредништво и администрација „ЗАСТАВЕ“.

Вести из места и са стране.

Њихово огледало.

Путуњари Николића-Подринског да искоче из коже, што им „Застава“ уштине погану језичину, који већ не може да се нахвали својега „знања“, „спреме“ „инте-

лигенције“ и „способности“, па се плазе на радикале начином, који је само тамо њих достојан и — не могући опровргти ништа — изврћу смисао опоре по њих истине изговарајући се дурновито, како ни редактори „Заставе“ нису боље од њих квалификовани

Јадници!

Или крај све своје много хваљене „интелигенције“ не схваћају поенту, или је по свој „спреми“ и „способности“ изврћу? А можда један од њих онако, а други овако!

Како му драго, тек то стоји, да ни један од њих није доспео до новина по публицистичкој и књижевној спреми својој, и да септембарска паника не замути само сталску воду, нигда, вала, не уловише онаквих позиција око „Србобрана“!

Али нека им је и то просто и не би им нико цигле приговорио, да не злоупотребљују те позиције најбестиднијим начином за ниску личну рекламу.

Нека им је просто и то, што су као „Zählkandidat“и с помоћу оно мало лажна телеграма дотурали се и до саборница, ама и смешно је и глупо је кад се тиква покондири и они са тих „велеможних“ позиција омаловажавају и исмевају академске квалификације својих противника, јер их безбели сами не могоше получити, а сврх свега жестоко хвале своје „знање“, „спрему“, „интелигенцију“ и „способност“.

Не подсећа ли то фрапантно на Тургењевљева „Глупака“?! **Тиртеј**

Шемзи паша погиву.

Из Битоља је стигао глас, да је онде јуче после подне убијен Шемзи паша. У најновије време пронео се глас, да су се у битољском вилајету побунили неки гарнизони и да се у целој Турској осећа јак покрет у војсци. Шемзи паша је био одређен да угуши ту побуну. Прошлог понедељника се он са два батаљона кренуо из Митровице преко Скопља за Солун, а одатле је одмах отишао у Битоль, где га је и смрт нашла. Ово је тим значајније. што је убица један официр. Убица је побегао.

Отступ бугарског егзарха.

Бугарски егзарх Јосиф је, како из Цариграда јављају, одступио. Он је стајао пуну 31 годину на челу бугарске цркве и учинио је много за бугарску ствар.

Још једна заједљива белешка.

„Србобран“ одговара на оно што сам изнео о своме племену. Ја сам то учинио ради својих пријатеља, па мислим, да „Србобран“ себе међу исте није могао урачунати, те није било места ни његовој примедби Међутим он тврди да постоји верзија о погибији деда Стојановој по којој су погинула његова сва четири сина. Упућује ме на велике архиве да потражим доказа за то.

На ову хијенску белешку имам приметити толико, да сам о своме племену по предању чуо од свога оца а он је то чуо од својих старијих. Ја у то верујем као у светињу и све ћу оставити у аманет својој деци. Верзија друга ми није позната па ми нису нужни докази зато. Међутим нека писац горње белешке иде по архивама и тражи податке. Можда ће наћи података и о својој породици из које је у културно доба поникао оваки хијенски карактер, који преврће гробове других скромних породица.

Иначе писцу ове заједљиве белешке не желим, да се у питању свога племена јавно сретне с таким човеком са каквим сам се ја ето срео. **М. К.**

Друштво „Просвјета“.

„Српска Ријеч“ јавља, да је друштво „Просвјета“ прошле недеље држало VII. главну скупштину, на којој је било преко 100 чланова. Из извештаја одбора се види, да је број чланова „Просвјете“ последње године нагло порастао. За ово кратко време свога опстанка издала је „Просвјета“ у народне друштвене сврхе више од четврт милијина круна, друштвени иметак је прекорачио 200 хиљада круна. У прорачуну за идућу друштвену годину 1908./9. предвиђени су између осталих и ови друштвени издаци. Стипендије за велике школе 20 хиљада, за средње 7 хиљада, за учитељске школе 7 хиљада, за трговачке 2 хиљаде, за више женске школе 1 хиљаду и 5 стотина, за ђачку трпезу 1 хиљаду и 5 стотина, потпоре ђацима на свим школама 7 хиљада, потпоре српским школама 2 хиљаде и 5 стотина, за поуку неписмених 4 хиљаде, за ратарске задруге 7 хиљада, за шегрте 3 хиљаде.

Дисциплинарна истрага против учитеља.

Управни одбор бихарске жупаније покренуо је дисциплинарну истрагу против 8 грчко-католичких и 47 православних учитеља, што ови тобоже васпитају децу у противмађарском духу и што „драже“ против мађарске народности.

Избор пароха.

Из Кулпина нам јављају: Обавили смо избор пароха и једногласно је изабран Попић. Уверени смо да ћемо у њему имати честитог и ваљаног пароха и доброг народног пријатеља Живео!

Дечија болница у Араду.

Из Арада се јавља, да је ондашњи велики трговац Карл Андреи пред жупаном положио 200 хиљада круна да се о том новцу подигне дечја болница у Араду.

Суботичко српско црквено певачко друштво у Пачиру.

Из Пачира добијамо вест, да ће чланови српске певачке дружине суботичке на броју њих око 40 идуће недеље, на Петров-дан учинити излет у Пачир, и тога дана, о храмовној слави тамошњој, појаће у цркви, а у вече ће приредити забаву са игранком. Пачарци се спремају, да сјајно дочекају своје госте.

Брзојави „Застави“

Стигли 26. јуна

Италија и Аустро-Угарска.

Беч. Проноси се глас да ће талијански министар спољних послова у августу походити аустро-угарског министра спољних послова Ерентала у Бечу.

Одговорни уредник: Константин Бурмазовић

Трговина.

НОВИ САД, 26. јуна 1908. године

Пшеница прве каквоће стара 23 к. — до — к. п.
Пшеница нова 20 к. 60 п до 20 к. 80 п.
Пшеница средња 20 к. 20 п. до 20 к. 40 пот.
Пшеница лакша 20 к. — п. до — к. — пот.
Кукуруз нови 12 круна 60 пот. до 12 кр. 80 пот.
Зоб нова 16 кр. — пот. до — кр. — пот.
Кукуруз у зрну н. 14 кр. 20 п. до 14 кр. 40 п.
Кукуруз у клипу н. — кр. — п. до кр. — п.
Маст 132 кр. — п. до — кр. — пот.
Сланина 132 кр. — пот. до — кр. — п.
Сланина пушена 132 кр. — п. до — кр. —

(све за 100 кила.)

Свињи угојени тешки 92 до 94 пот.
Свињи средњи . . 88 до 90 пот.
Свињи лаки . . . . 84 до 86 пот.

(кр.)

Теоци 72—76 по кили
Овци пар ——— кр.
Јагњци 16—32 пар

Др. Лаза Марковић
НОВОСАДСКИ ЛЕКАР
отпутовао је 807 1—1.
на четир недеље дана.

ТРАЖИ СЕ СРБИН
КЊИГОВОЂА
за парну стругару, који поред српског подпуно говори и пише мађарски и немачки, Обратити се на адресу:
Илија Војновић и Другови
805 1—6 **Bácsföldvár.**

Натјечај.

„СЛАВОНИЈА“ друштво за посмртну припомоћ у Сибињу, жели поставити темељем §. 4. удружних правила

за Хрватску и Славонију 8 главних заступства,
за Далмацију 2 заступства,
за Бачку и Банат 1 главно заступство.

Пословођа главног заступства имаде годишњи паушал од 1200 К., те од сваког уписаног члана К 5.— што износи према обвези годишње 5000 К Укупно 6200 К. Осим тога све тисканице и поштарина бесплатно.

Потребна је јамчевина од К 1200 —

Осим тога тражимо у свим већим местима

поверенике за добру провизију.

Понуде на равнатељство „Славоније“ најкашње до 25. српња 1908.

Равнатељство.
„СЛАВОНИЈА“
друштва за посмртну припомоћ као удруга
У СИБИЊУ (Славонија.) 804 1—8

ПОЗИВ
на
УПИС АКЦИЈА II. ЕМИСИЈЕ
СРПСКЕ ШТЕДИОНИЦЕ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА
У ВЕЛИКОМ БЕЧКЕРЕКУ.

Ванредна главна скупштина деоничара Српске Штедионице деоничарског друштва у Вел. Бечкереку, одржана дана 21. јуна по н. кал. 1908 год. закључила је повисити деоничарску главницу од К. 120.000·— на К. 180.000·— издањем нових 500 деоница по К 120·— с тим, да првенствено право на упис нових деоница имају досадањи деоничари до износа својих деоница I. емисије.

Упис на деонице нове емисије траје до **31. јула 1908. год.**, а код уписа има се одмах платити:

К. 20·— по свакој уписаној деоници;

остатак пак платиће се у слелећим оброцима:

К. 25·— до 31. августа о. г. по нов. кал.
К. 25·— до 30. септембра о. г. по нов. кал.
К. 25·— до 31. октобра о. г. по нов. кал.
К. 25·— до 30. новембра о. г. по нов. кал.

Укупно К. 120·—

Ко са уплатом заостане, има платити за време за које је заостао 6% камате. Ко ни за 30 дана после доспетка ма и једног оброка своје уплате не положи, губи право на упис нових акција, и све уплате, које је дотле положио, губи у корист штедионичног резервног фонда.

Уплате на ове деонице укаматиће се до 31. децембра 1908. г. по нов. кал. са 5% камате, која ће се камата исплатити деоничарима почетком јануара 1909. год. те ће према томе ове деонице партиципирати на дивиденду почевши од 1. јан 1909. г.

У Вел. Бечкереку, 30. јуна 1908. год.

800 1—3 УПРАВА.

Одговор
на примедбе „Школског Гласника“.

После одржане овогодишње седнице темишварског учитељског збора у М. Бечкереку, написао сам извештај о раду зборском, и послао уредништву «Школског Гласника» да га изнесе на јавност.

Тај је извештај изашао у «Школском Гласнику« у 10. броју о. г. без мога потписа, и ако сам на крају извештаја своје име потписао; изашао је с неком крупном штампарском погрешком, и ако је доста лепо и читко написан био и изишао је са две — да се благо изразим — «оштре“ примедбе, које како извештај тако и мој рад тенденциозно приказују. — Не могу прећутати ни у интересу саме ствари, ни у интересу своје репутације, па с тога молим славно уредништво, да овај мој одговор има доброту у цењеној «Застави» изнети на јавност.

Од више година, управо од како је овај збор организован, ја сам писао и пишем извештаје о раду зборском и износио сам их у разним листовима нашим, износио сам их верно и истинито, онако како сам најбоље умео и знао. — Ја на то од збора писам умољен био, па сам због тога те извештаје свагда износио под својим именом, да би се знало ко за њих одговара. И сад сам тако учинио, али је уредништво «Школског Гласника» за добро нашло мој потпис изоставити.

А, зашто?

Сигурно ћете мислити, да ме од бруке и срамоте пошт'еди?! Боже сачувај! Не, него да ме под видом «објективна суда» с извесном малициозношћу може боље напасти. Али всује труд, јер вам намеру провидјам, па ћу се потрудити, да се од тога нападаја и одбраним.

У осталом, да је та намера руководила уредништво, видеће се из ниженаведеног још боље.

У ствари школске администрације, коју сам тему, ја, реферисао на стр. 157. ставка 2.) стоји отштампано овако. збор је једногласно изјавио, «да у нечему» усваја поднешене предлоге, а треба да стоји: Збор је једногласно изјавио, «да у начелу» усваја поднешене предлоге и т. д.

Заиста чудновато, да се је та једина штампарска погрешка у извештају, који је у 4 рубрике одштампан, баш код мојих предлога могла потврасти! Јел'те мало чудновато? А, да се није какогод та погрешка потврала још у редакцији?!! Било како било, изјављујем, да ово само куриозума ради износим. — На тај исти темат на стр. 156. под звездицом одштампана је следећа примедба:

«Па да шта ће водити школски управитељи, кад ће учитељ водити читав биро!»

Држимо да учитељ има много кориснија посла, него па боде очи по разним излишним протоколима. Учитељи бар не би требало да падају у таке погрешке и сами себи товаре на врат послове без стварне вредности. Више ће им користити, ако то време употребе на читање какве добре методике или на скицирање каквог практичног реда».

Е, видите како се уредништво «Школског Гласника« дало у бригу, што ће учитељи водити читав биро, а управитељи ништа. Нека уредништво не страхује због тога, јер је то и пре тако било, а и данас је тако да огромна већина — бар 75% учитеља — мора да отправља школску администрацију и то се не може променити, јер ту дужност прописује учитељству још строжије но досад XXVII зак. члана из 1907. године. Та ваљда неће бáца, чи́чи, па и господин лајик школски управитељ — којих и данас има у нашим школама бар 75% — водити: уписни протокол, записник о похађању и успевању ученика; дневник о свршеном наставном градиву; главни записник и подносити: статистичке податке; бележник о наплати учитељске дотације т. зв. буквар и т. д. и т. д.

Не, то може једино учитељ односно управитељ-учитељ водити и извештаје надлежним властима подносити, иначе — нико други.

О томе како и данас многи из комодитета или с неразумевањем воде гореспоменуте дневнике написао сам у 11. броју «Школског Листа» 1906. год. чланак «Школска администрација» и изнео како лабаво у том погледу стојимо. Ја сам из чисте побуде покренуо ову ствар. Моје је уверење, да је «школска администрација» савремена тема, којој би више пажње требало поклонити. И наш збор је тога уверења био. па је поднесене предлоге у начелу једногласно прихватио, те изабрао ужи одбор и упутио га да предлоге проучи и у наредној седници своје мишљење изнесе.

Као што се, дакле, види, овај збор на школску администрацију у појединостима и ако није коначно одлучио, ипак ју је начелно једногласно усвојио, а уредништво «Школског Гласника» и не сачекав мишљење ужег одбора и односно свог збора придикује истима, хотећи тиме mala fide решити судбину моје расправе. Држим, да овакав поступак свако мора осудити.

Али, хајдмо даље и зауставимо се и опет код мога предлога, јер и ур. »Школског Гласника« задржало се — како хоћете намерно или случајно, али — баш код предлога и попратио га је »врло ласкаво« баш као да нисам учитељ, већ Бож' ме опрости „радикал“! Дакле, ево вам тога предлога од речи до речи:

«Познато је свима члановима, да је темишварски српски учитељски збор у седници својој од 12. (25.) октобра 1906. године одржане у Парцу, први покренуо питање о повишици дневнице, молећи надлежну власт, да се иста са 3 К подигне на 5 К.

На заузимање сл. ЕШОдбора темишварског вел. Школски Савет подигао је учитељима зборске дневнице са 3 К на 6 К. За ово хумано решење, предлажем, да се претпостављеним властима записнички изјави благодарност. Овај је предлог једногласно примљен«.

А сад, ево и те »фамозне« примедбе.

»Држимо да не би била велика штета, да и није примљен. То нас све и квари, што износимо и усвајамо и таке предлоге, који обичној дужности појединца или појединих кругова декламују славопоје. Дабогме да такав предлагач у сувишној лојалности према власти, доводи у непријатан положај оне чланове, који не мисле тако као он, али у недостатку енергије морају да ћуте и приме и таке предлоге, који би хтели да су неки израз учтивости, а у ствари и код обичног слободоумнијег света тумаче се »као подилажење дотичној власти«.

Да би читаоци могли имати јаснију слику о моме поступку, за потребно налазим, да у кратко изнесем историју о повишици дневнице и онда побуде које су ме руководиле, да предлог поднесем.

До 1908. године припадало је учитељима по 3 К дневнице. Пре 6 година, на темишварском епархијском учитељском збору, поднео сам предлог, да се преко ЕШОдбора умоли Школски Савет, да дневнице са 3 К на 5 К подигне. Овај је предлог једногласно усвојен био. Али на жалост Школски Савет није уважио нашу молбу, те је и даље остало по старом. Пре две године у нашем српском учитељском збору поново сам покренуо ову ствар и опет сам поднео исти предлог, који је и примљен био. Као што сам с поуздане стране извештен, ЕШОдбор темишварски својски се заузео код Школског Савета за ову ствар и наша је молба боље примљена него што смо се могли надати. Наиме, Школски Савет лањске године одлучио је, да нам дневнице са 3 К на 6 К подигне. Ја дакле ево и поново велим: евала им!

Из последње одлуке Школског Савета види се много више но »обична дужност«, — као што вели »Школски Гласник« — а наиме види се: добра воља и увиђавност, коју у образованом свету увек знају поштовати и наградити. У првој молби били су они исти разлози као и у другој, па ипак каква промена у схваћању те »обичне дужности« код садањег Школског Савета. Али доста о томе, јер ће ми се иначе и опет добацити, да декламујем славопоје појединим круговима.

Не квари учитеље лојалност и учтивост према надлежним властима, него смета напретку учитељском то, што неки од нас при оцењивању општег јавног и педагошког рада ретко узимају за основ суштину ствари, јер то је често споредно, а главно је: којој политичној странци дотични припада? То је видите зло, које би требало што пре извадити.

Хвала Богу има у нашем срезу доста таквих детића, који имају довољно одлучности, да смело казати смеју: који предлог примају, а који не? И пре »Школског Гласника« стојао је овај збор на савременој висини, па стојаће сигурно и у будуће.

Што се тиче последњег пасуса у примедби, као да сам ја с тим предлогом хтео подилазити својој власти, изјављујем, да то ни до сад није био мој обичај, јер ми то није у нарави и, јер на то апсолутно немам потребе, него је то обичај оних, који не презају ни од најсуровијих средстава, само да њихово »ми« у јавности одрже до недостижиме висине и све оне који желе за њима да на немилосрдан начин гилотинирају.

Мехала.

Вл Торђански,
учитељ.

Д. Р. (Мита Руварац).

Мита Руварац опет јавно пише о мени и злонамерно подмеће ми све којешта. Тим поводом одбијам овим све његове у свему неистините наводе и кажем да се нерадо, врло нерадо, упуштам у препирку са Митом Руварцем. Кад ме Мита Руварац опет изазивао буде, нећу се никако обазирати на то, шта Мита Руварац пише и каже о мени.

Опште познати Димитрије Руварац вазда нарђе на људе, многе и много ружи и сумњичи, много говори и много се размеће (Eigendünkel!) и мног , врло много, пати и велику муку подн си, а све са његове познате памети и његових познатих гадних особина. Има ли кога ко њега добро познаје, да каже, да није тако?

Мита Руварац својим обесним пискарањем шкоди и људима, који му нису стварали невоље какве. Тако он у јавности радо омаловажава припознату трговачку школу Николе Капамације, казујући да пуке незналице добијају сведоџбе на таким заводима То је Мита Руварац чинио и пре смрти Капамацијине и сад опет то чини и ако је, без сумње, читао у „Трговинском Гласнику“ на уводном месту каква је школа Капамацијина и ко је био Никола Капамација у Бечу. А кад би Мита Руварац због таког пискарања опет дошао пред судбени сто у Митровици, он би се опет понашао кукавички и опет би онде срамотио српски народ (Зашто није штампана дотична пресуда судбеног стола у другом листу кад је „Сион“ престао? Пр. слагача). Факт је да Мита Руварац тако није писао о онима, за к је се позитивно знало и говорило како су удовољили дисциплинама на богословском училишту Није Мита смео, а није ни хтео то чинити! А шта сам ја радио, учио и слушао у Бечу — то Мита Руварац не зна, па ипак он јавно говори о том и пре и сад. Колико он, Мита Руварац познаје приватне бечке трговачке школе, толико он суди и говори о њима; говори о тртовачким школама и академијама онако, како он то разуме, а из његовог таког наклапања излази и то, да ништа не вреди, што човек изван скамије проучи и научи Али нек зна Мита Руварац да се по трговачким конптоарима слабо обзиру на формалности; не питају толико шта је ко учио, него мотре, шта ко зна и шта вреди.

А кад би се тај Мита Руварац баш случајно нашао у скамијама „Wiener kaufmännischer Bilddungsverein-a“, тамо се распитао и чуо ко ту још седи и слуша по разним одељењима разна предавања из трг вачке знаности, и кад би се уверио, ко су ти предавачи — он би морао брисати све оно што је онако ђумле писао и трабуњао о приватним бечким трговачким школама сводећи их све на једну меру. Он, Мита Руварац мисли да и онде нема морала и да и онде врдају и фалзификују. Кад Мита Руварац буде писао о мени, нек зна да ја имам и сведоџу од тог бечког „Verein-a“, а слушао сам у Бечу као редован ђак Капамацијине школе и вечерња предавања „Bank- und Sparkassacours“ у поменутом „Verein-у“ и то из приватне дилигенције Тако исто да је Мита Руварац био у Бечу онда кад је можда још био у Земуну, па да се тако бринуо о мени и истраживао шта сам радио у Бечу, он би се више пута сретао са мном на бечком универзитету на јуридичким ригорозима, па и на предавањима професора Филиповића и Гринхута. Тамо ме је Мита Руварац могао видити увек кад ми се дала прилика да слушам предавања тих професора из оних предмета, које је нама ђацима иначе у трговачкој школи Н. Капамације предавао тадашњи професор и доцент бечког универзитета др. Фајлбоген, коју школу Мита Руварац већ толико у јавности омаловажава. Онда, наравно, нисам ја ни помишљао на то, да ће Мита Руварац толико насртати на мене и сумњичити моју квалификацију, нити да ће он себе сматрати компетентним да јавно брбља и изриче суд о мојој спреми А да ли је Мита Руварац способан и спреман да буде управитељ Српске Манастирске Штампарије, кад се он не разуме ни у књиговодству и кад изјављује изасланству да не зна колики је приход исте штампарије? Он управитељ, не зна ни какво ни колико је имовно стање њено!

Нек зна Мита Руварац да ја нисам молио ни тражио стипендије, па сам тако био принуђен

отићи у трговину да што пре дођем до позитивне зараде, а кад сам Мито. Руварче, поштено зарадио паре, продао сам своју припозна у трговину И тако ја нисам побегао из трговине како то Мита Руварац брбља и штампа Нек зна Мита Руварац и то, да су моје трговачке рачунске књиге и рачуни, о чему је он брбљао, увек били јасни и исп авни и све „echt unverfälscht“, те тако нисам морао никакву благајничку књигу фалзификовати, па ни Јашу Томића тужити, па ни таку тужбу повлачити под којекаквим траљавим изговорима. Нисам никад водио ни благајнички дневник обичаја ради, него тог ради, да се у свако д ба зна и види фактично стање благајне

Он, Мита Руварац, колико разуме, толико се и јавно хв ли, па каже, да је изасланство у благајни Српске Манастирске Штампарије, са којом је као управитељ без благајника руковао, нашло и више новаца, него што је закључени благајнички дневник изказивао. Нек зна Мита Рув рац да је то једна велика неправилност, која доводи за собом суспензију и истрагу. — Како изгледа, Мито Руварче, онај ч век, к ји пригодом благајничке сконтрације изјављује да у повереној му благајни има и приватног, па чак и личног новца, којем дакако тамо места нема?

И тако Мита Руварац изгледа и понаша се као она крава са прљавим репом. Свако с ње клони и избегава је, али она непрестано насрће да чисте људе упрља. Таки је увек био Мита Руварац, па се таки ето, у јавности и подерао.

Чеда Милутиновић.

○ МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА ○

J. Георгијевића

у Шиду

потребује једног доброг помоћника самостална продавца. Ступити има одмах.

803 1—1

ИМАДЕМ НА ПРОДАЈУ

25 хектолитара

● старе добре ●

ШЉИВОВИЦЕ

од 12 гради

Цена према погодби.

Обратити се на администрацију „Заставе.“

802 1—4

ЛИВНИЦА ГВОЖЂА и ФАБРИКА

ПОЉОПРИВРЕДНИХ СТРОЈЕВА (машина)

Цикмунда и Друга

у Новом Саду, творничка четврт, на Лиману

препоручују своје богато стовариште *пољопривредних стројева (машина)* сопственог производа и то:

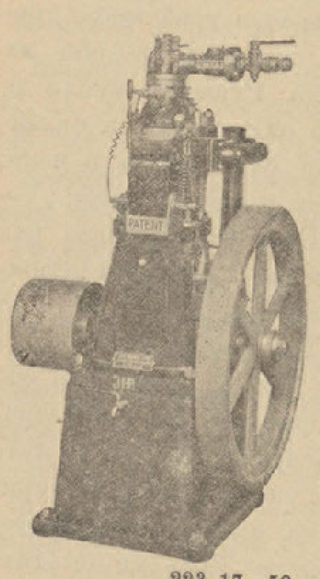

I **Мотори**, све врсте: гас бензин, произвађач гаса и генератори.

II. **Целокупно уређење** за творнице, цигљане и млинове.

III. **Алати** за индустрију метала и дрвета.

IV. Лије се галантеријска и обична роба.

V. **Ливница** машина по сопственим и туђим моделима.

VI. Оправке и реконструисање сваке врсте.

VII. Американске **косачице „кормика“** из Америке.

Старо гвожђе и метали купују се по пијачној цени.

223 17—50

Техничка канцеларија, налази се на Лиману, у новој творници, а канцеларија за куповину и стовариште мустара је у старој творници, у казанцијској улици бр. 19.

Ценовници и предрачуни бадава и анко.

Траже се заступници.

За моју шпецерајску и деликатеса трговину

потребујем једног вештог

ПОМОЋНИКА

који говори српски, немачки и мађарски и који је вешт аранжер излога. Који рефлектира на то место нека одма пошаље своју фотографију и који може одма ступити.

Милан Јовановић

796 2—3 у Белој Цркви (Fehértemplom)

Србима из Угарске!

Моле се браћа Срби из Угарске, да нас са нашим новим подузећем потпомогну и да у место што пију страни селтерс, пију

српски селтерс

јер је код нашег селтерса по анализи, збир свију делова 9,21871 према туђем селтерсу од 6.676881 наш је много успешнији.

Исто молимо и препоручујемо Вам

● **БУКОВИЧКУ КИСЕЛУ ВОДУ** ●

која је за здравље врло корисна, и пије се како са вином исто и без вина са извора „кнеза Милоша Великог“ и „књаза Михајла“, јер иста истиче, како ју је Бог и природа створила, а така се и у боце пуни.

Подузимачи Српског Селтерса

и Арађеловачке конз рције и Буковичке киселе воде.

Ближа извешћа пошиљке и упуте даје **С. Белић** у **Земуну**, код кога се и стовариште налази.

686 7—10

Премештај радње.

Част ми је штов. госпођама и госпођицама из места и околине до повољног знања ставити, да сам моју

машамодску радњу

У НОВОМ САДУ

преселила из хлебарске улице у главну улицу (Кошут Лајош улица) бр. 28.

С поштовањем

Зорка Теодоровић,

модисткиња 718 6—6

ГЛАВНИ КЊИГОВОЂА

потребан је **„Перлеској среској штедионици“** плата је К. **2400.**

У дужност му спада све заводске послове самостално отправљати.

Захтева се знање дуплог књиговодства, као и знање српског, мађарског и немачког језика.

Они компетенти, који су дуже времена у новчаним заводима радили, са добрим препорукама имају првенство.

Рок за пријаву истиче 15 јули по н к.

794 2 8 **УПРАВА.**

МОЛОВ Сајдлицки прашак

Само прави кад свака кутија и сваки прашак заштитну марку и подпис **A. Moll** носи.

МОЛОВ САЈДЛИЧКИ ПРАШАК је за оне, који пате од стомака ненадмашимо средство, јер јачају стомак и успешно делују на варење и пријатно је средство против затворене столице, те испред свију других пургатива, пилула, говких вода итд. имаде првенство.

Цена је оригиналној кутији 2 круне

Фалвификати се судски прогањају.

Молова Францова ракија са соли

Само прави кад свака боца носи заштитну марку **A. Moll-a** и кад је са олов ном пломбом затворена.

МОЛ-ОВА

францова ракија и со

је особито сред тво за мазање код серотина, зглавкова и при навебу најбоље кућевно средство јер успешно јача мускуле и нерве

Цена је пломб. ориг. флаши 1 кр 90 пот.

Главно отправништво од апотекара

А. Мол ц. и кр. дворски лиферант

ВЕЧ, Т хлаубен 9

У стовариштима провинције треба искати искључиво препарате А. МОЛ-а.

653 98—104

Сезона 1. мај до 1 септембра

БАЊА КОВИЉАЧА

Ковиљача Бања у округу подринском, 6 километара од **Лознице**, на подножју планине Гучева, лежи 124 мет. над морском површином а на обали валовите Дрине у пријатној луци са отвореним хоризонтом према Београду.

Клима пријатна ваздух увек свеж планински; средња температура 20° С

Ново модерно купатило у чисто сумпоровитој води која је 29 5° С топла.

Гвожђевита вода за пиће и за **очне спољне болести**

Природно сумпоровито блато.

СУМПОРНО КУПАТИЛО

има 12 порцуланских када I реда, 12 порцуланских када II реда и 2 салонске каде за фамилије; оделења за парцијална купања оделења за пару, масажу и тушеве са два већа базена за општа купања

Гвожђевито купатило од 17° С

Ова бања лечи са највећим успех м: **шкрофулозу у св ма њеним обл цима и варијететима, малокрвност; реуматизам зглобова, и сва живчана оболевања реуматич е природе, хроничне катаре органа за дисање и варење, женске и кожне болести и сифилис у свима његовим облицима.**

У бањи има 20 мод рно намештених соба, у вилама: Гучево, Дрина и Зора има 60 соба са и без намештаја; ресторан Јездићев са 16 оба, ресторан Бојићев са 20 соба са и без намештаја. Беле куће, Владића кућа са 50 соба без намештаја.

Бањски лекар окружни физикус дугогодишњи практичан лекар др. Ж Јашић у згради бањске управе

Приватни лекари препоручују се личним огласима

Пошта и телеграф од 15. маја до 15 септембра.

Бања је удаљ на од Ша ца 59 километара путује се колима

Ближа обавештења о бањи даје бањска управа у Ковиљачи.

Власник бање

6 5 5 **ОКРУГ ПОДРИНСКИ**

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.